

מקורות לעיון במס' גיטין: פרק השולח

דף ז

מ. זילברמן

מרחשון תשס"ט

(לח.) **קנין כבוש מלחמה**. איתא בגמ' (לז.) דאמר ר"ל מנין לעכו"ם שקנה את העכו"ם למעשה ידיו וכו' (לח.) ואימא הני מילי בכספא אבל בחזקה לא אמר רב פפא עמון ומואב טהרו בסיחון, ע"כ. ונחלקו הראשונים בביאור החזקה שמהני לעכו"ם לקנות עכו"ם. כתב רש"י (ד"ה בחזקה), "כגון שבאי שהחזיק בו וקנאו בחזקת יאוש כשהפקירו רבו כשנתייאש הימנו חזקה שעבד כנעני נקנה בו היינו חזקה של עבדות הליבשו הנעילו הרחיצו לרבו וכו' (ד"ה עמון ומואב) והאי עבד מני כיון דאפקריה ישראל ביאוש קנה ליה עובד כוכבים בחזקה". הרי מבואר מרש"י דבמקום שיש יאוש קונה העכו"ם ע"י חזקה ממש. והקשו עליו התוס' (ד"ה אבל בחזקה) דלא מצינו קניו חזקה לעכו"ם, ולכן פירשו דחזקה היינו בחזקה של כבוש מלחמה. וכן פירש הרשב"א שכתב (ד"ה אימא הני מילי), "אבל חזקה כלומר מה שזוכה בו בחזקת יד שמחזיק בו שלא מדעת וכגון שתפסו במלחמה". [ודעת הרבינו קרשרש דאף דקונה ע"י כבוש מלחמה מ"מ רק מהני לאחר יאוש]. [ועי' בדבר אברהם ח"א סי' יא ביאור ארוך בשיטות הראשונים בנידון].

בספר פרי משה (קנינים סי' כג) הסביר בביאור המחלוקת דנחלקו בקנינים דעלמא אי המעשה קנין מחיל את הקנין או אי הגמירות דעת מחיל את הקנין ומעשה קנין רק גורם להגמירות דעת. לפי רש"י המעשה בשלעצמה מחיל את הקנין, ואם כן אין בכבוש מלחמה מעשה קנין מסויימת וע"כ עסקינן בחזקה ממש. ואילו להתוס' הקנין חל ע"י גמירות דעת ואפשר שבשעת מלחמה עצם השליטה יוצרת את הגמירות דעת, ובהכי עכו"ם קונה עכו"ם ע"י כבוש מלחמה.

ונראה דיש שיטה שלישית בראשונים בסוגיין. דבהשגות הראב"ד על הרי"ף (כ). בדפי הרי"ף ד"ה הוקשה לי) הקשה דלא מסתבר שיקנה העכו"ם לא ע"י יאוש (בדרך חזקה) ולא ע"י כבוש מלחמה, דהשבאי רק שולט עליו אגב אונסא, אבל אם ברח ב"ד לא יחזירוהו. ומתוך הדוחק תירץ שקנין השבאי למעשה ידיו פועל מכח הקנין הראשון של הבעלים הראשונים, דומיא דמשמש בבהמת חבירו, ע"ש.

(לט:) **שחרור עבד כנעני ע"י קנין חליפין**. עי' גמ' א"ל דההיא אמתא ... של מקנה. לרש"י ותוס' ד"ה משום יוצא דעבד כנעני זוכה בעצמו ע"י חליפין. הרמב"ן ור"ר (עי' ריטב"א קידושין כב: ד"ה ואפשר) הביאו שיטת ר"ח שלא מהני, אך הסבירו בשיטת דיש לחלק בין קנין לממון לקנין איסור. וברמב"ם (פ"ה עבדים ה"ג) נראה דלא מהני קנין חליפין כלל. ועי' ראב"ד שם שהשיג עליו.

ובהסבר המחלוקת עי' רש"ש בסוגיין, משנת ר' אהרן גיטין סי' ל, ואמרי משה פכ"ג אות יג. ועי' לח: מח' רבנן ורבי בהמקדיש נכסיו והיו בהן עבדים. וכן מח' רבנן ורבי בדף נב. במעמדו של אפוטרופוס בעבד כנעני.

ולענין אי קנין חליפין מהני מדין כסף עי' רש"י ותוס' קידושין ג', ראב"ד פכ"א מכירה ה"ח, וקה"י קידושין סוף סי' א.

**החבורה הבאה תתקיים אי"ה בליל יום שני לפרשת נח
הנושא – שחרור עבד כנעני ע"י קנין חליפין (לט:)**